

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 286/2023-13

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a zo sudcov Ladislava Dudíťa (sudca spravodajca) a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky obchodnej spoločnosti **Pol'nohospodárska Pôda s. r. o.**, Sibírska 55, Bratislava, IČO 44 138 369, zastúpenej advokátskou kanceláriou LawService, s. r. o., Stráž 223, Zvolen, IČO 36 861 723, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Pavol Konečný, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 7 Cdo 207/2021 z 31. januára 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 6. apríla 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 7 Cdo 207/2021 z 31. januára 2023 (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Sťažovateľka požaduje zrušenie napadnutého uznesenia a vrátenie veci najvyššiemu súdu na ďalšie konanie, ako aj priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 4 895,64 eur a náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že Okresný súd Nitra (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom č. k. 25 C 101/2016-312 z 2. júla 2019 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) zamietol žalobu sťažovateľky, ktorou sa domáhala určenia, že bola výlučnou vlastníčkou spornej nehnuteľnosti bližšie špecifikovanej v žalobe. Vychádzajúc zo skutkového stavu, uzavrel, že v čase vyvlastnenia žalovaný nebol vlastníkom nehnuteľnosti, a to ani reálnym, ani evidovaným. Aj pri určovacej žalobe je úlohou súdu skúmať dôvodnosť podanej žaloby z pohľadu následkov vydaného rozhodnutia, teda naliehavý právny záujem žalobkyne na návrhu. Žalovaný nebol pasívne

legitimovaný, keďže spornou stranou mal byť aktuálny vlastník nehnuteľnosti. Proti žalovanému sa nemohla oprávnené žalobkyňa domáhať určenia vlastníctva v čase vyvlastnenia, žalobkyňa nemala naliehavý právny záujem na podaní žaloby ani z dôvodu uplatňovania si náhrady za vyvlastnenie z úschovy.

3. Sťažovateľka podala proti rozsudku okresného súdu odvolanie, o ktorom rozhodol Krajský súd v Nitre (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 7 Co 189/2019 z 28. januára 2021 tak, že rozsudok okresného súdu potvrdil a žalovanému priznal náhradu odvolacích trov. Krajský súd napriek rozdielnemu názoru v otázke existencie naliehavého právneho záujmu sťažovateľky na určení vlastníckeho práva v podstatnom uviedol, že rozsudok okresného súdu považuje za vecne správny. Poukázal pritom na existenciu zákonného predkupného práva štátu, ktoré vzniklo 8. júla 2015, a v danej súvislosti dôvodil, že určení vlastníckeho práva tak, ako sa ho sťažovateľka domáhala, bránila dodatočná nemožnosť plnenia spočívajúca práve v predkupnom práve.

4. Proti uvedenému rozsudku podala sťažovateľka dovolanie, ktoré odmietol najvyšší súd 31. januára 2023 napadnutým uznesením.

II.

Argumentácia sťažovateľky

5. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti zrekapitulovala okolnosti týkajúce sa vyvlastnenia sporných nehnuteľností a súvisiacich súdnych konaní, pričom v súvislosti s právnymi závermi uvedenými v rozsudku krajského súdu v podstatnom uviedla:

a) Krajský súd potvrdil rozsudok okresného súdu ako vecne správny napriek skutočnosti, že bol toho názoru, že v danej veci je naliehavý právny záujem sťažovateľky na určení vlastníckeho práva daný. Podľa názoru krajského súdu však určení vlastníckeho práva bráni dodatočná nemožnosť plnenia, pričom poukázal na viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu. Sťažovateľka uviedla, že predmetné rozhodnutia najvyššieho súdu boli vydané v správnych konaniach, kde sa preskúmavali rozhodnutia o vyhovení protestom prokurátora. Tieto protesty boli založené na tom, že vznikom predkupného práva štátu nastáva absolútna neplatnosť právneho úkonu, a preto správny orgán musí na jeho vznik prihliadať. Sťažovateľka je toho názoru, že protesty nebrali do úvahy časové súvislosti, a to predovšetkým skutočnosť, že predkupné právo vzniklo neskôr, ako boli kúpne zmluvy uzatvorené. Záver krajského súdu nemá podľa sťažovateľky zákonný podklad, je arbitrárny a v rozpore so zásadou odmietnutia spravodlivosti.

b) Sťažovateľka považuje za nesprávny právny záver krajského súdu týkajúci sa obmedzenia zmluvnej voľnosti účastníkov zmluvného vzťahu priamo zo zákona predkupným právom štátu zakotveným v § 3 ods. 5 zákona č. 175/1999 Z. z. o niektorých opatreniach týkajúcich sa prípravy významných investícií a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o niektorých opatreniach“). Podľa krajského súdu neprihliadnutie katastrálneho úradu v konaní o povolení vkladu vlastníckeho práva z kúpnej zmluvy na predkupné právo štátu je v rozpore s cieľom a účelom zákona i vtedy, ak predkupné právo vzniklo *ex lege* až po uzavretí kúpnej zmluvy. Sťažovateľka považuje argumentáciu krajského súdu za nesprávnu. Podľa jej názoru existuje zákonné predkupné právo a zmluvné predkupné právo, pričom právna úprava predkupného práva je všeobecná a je použiteľná tam, kde nie je zakotvená osobitná právna úprava. Z § 3 ods. 7 zákona o niektorých opatreniach vyplýva, že predkupné právo zaniká, pokiaľ sa

do dvoch rokov nevykoná alebo nezačne vyvlastňovacie konanie. Uvedená skutočnosť má podľa názoru sťažovateľky pre vec zásadný význam.

6. Sťažovateľka nesúhlasí ani s právnymi závermi najvyššieho súdu uvedenými v napadnutom uznesení. Podľa jej názoru má každý občan právo, keď sa obráti na súd, aby súd jeho argumenty vypočul a ak tieto argumenty súd neuzná, je potrebné, aby ich vyvrátil, prípadne vysvetlil, prečo nie sú k veci relevantné. K takémuto postupu súdu však v posudzovanom prípade nedošlo, hoci sťažovateľka podrobne argumentovala právnou úpravou týkajúcou sa absolútnej neplatnosti či dodatočnej nemožnosti plnenia. Jej argumenty neboli v tomto konaní vypočuté, lebo ak by to tak bolo, najvyšší súd by musel dospieť k inému záveru.

7. Podľa názoru sťažovateľky napadnuté uznesenie najvyššieho súdu obsahuje len všeobecné konštatovania, pričom hlavnou chybou tejto argumentácie je, že chýbajú spätne overiteľné argumenty, na základe ktorých by sa dalo zistiť, ako súd došiel k danému rozhodnutiu.

8. Sťažovateľka nesúhlasí ani s tvrdením najvyššieho súdu, že ňou naformulovaná dovolacia otázka nekorešponduje s právnou otázkou, od ktorej vyriešenia záviselo dovolaním napadnuté rozhodnutie. Poukázala na to, že okresný súd odôvodnil zamietnutie žaloby predovšetkým tou skutočnosťou, že sťažovateľka nemohla nadobudnúť vlastnícke právo z dôvodu vzniku predkupného práva pred rozhodnutím o vklade, s čím sa stotožnil i krajský súd. Tým boli vymedzené mantinely, ako vymedziť dovolaciu otázku, keďže došlo k stotožneniu vecnoprávných a záväzkovoprávných účinkov kúpnej zmluvy. Sťažovateľka je toho názoru, že zodpovedanie tejto otázky je podstatné pre rozhodnutie vo veci aj vzhľadom na to, že ani otázka následkov spojených s predkupným právom nebola zodpovedaná správne. Z uvedeného dôvodu je podľa sťažovateľky potrebné, aby ústavný súd zrušením napadnutého uznesenia umožnil, aby došlo k náprave uvedených nedostatkov.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

9. Sťažovateľka namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu o odmietnutí dovolania, ktoré považuje za arbitrárne a nepreskúmateľné. Zo sťažnostnej argumentácie je však zrejmé, že sťažovateľka nesúhlasí aj so skutkovými a s právnymi závermi uvedenými v rozsudku okresného súdu, ako aj rozsudku krajského súdu, teda so samotným výsledkom konania pred všeobecnými súdmi.

10. Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy (čl. 124 a čl. 142 ods. 1 ústavy) vyplýva, že ústavný súd nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov, ktorých sústavu završuje najvyšší súd (mutatis mutandis II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 593/2017). Pri uplatňovaní právomoci podľa čl. 124 ústavy ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav veci a aké skutkové zistenia a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil (II. ÚS 21/96, III. ÚS 151/05).

11. Úlohou ústavného súdu nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (napr. II. ÚS 206/2015, I. ÚS 41/2019). Posúdenie veci všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojvôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam.

12. Z konštantnej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že samotná otázka posúdenia podmienok na uskutočnenie dovolacieho konania vrátane posúdenia otázky prípustnosti dovolania patrí do výlučnej právomoci najvyššieho súdu ako dovolacieho súdu. Posúdenie tejto otázky je teda vecou zákonnosti a jej vyriešenie v súlade s ustanoveniami Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ktoré v zmysle čl. 46 ods. 4 ústavy majú ustanovovať podrobnosti o realizácii základného práva na súdnu ochranu vyplývajúceho z čl. 46 ods. 1 ústavy (obdobne čl. 6 ods. 1 dohovoru), v konečnom dôsledku nemôže viesť k záveru o porušení označených práv sťažovateľa (III. ÚS 450/2017). To, samozrejme, neplatí, ak by najvyšší súd posúdil otázku prípustnosti dovolania ústavne neudržateľne v neprospech sťažovateľa.

13. Súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy preto nie je povinnosť dovolacieho súdu akceptovať dôvody prípustnosti opravného prostriedku uvádzané sťažovateľom, v dôsledku čoho ich „neakceptovanie“ ani nemožno bez ďalšieho považovať za porušenie označeného základného práva. V opačnom prípade by totiž dovolací súd stratil možnosť posúdiť, či zákonné dôvody prípustnosti alebo neprípustnosti podaného opravného prostriedku vôbec boli naplnené.

14. Ústavný súd sa oboznámil s napadnutým uznesením najvyššieho súdu, aby v kontexte jeho obsahu vyhodnotil obsah námietok prezentovaných sťažovateľkou v ústavnej sťažnosti. Zároveň posudzoval ústavnú udržateľnosť napadnutého uznesenia najvyššieho súdu.

15. Z napadnutého uznesenia najvyššieho súdu vyplýva, že sťažovateľka uplatnila dovolacie dôvody podľa § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP, pričom námietky uvedené v dovolaní boli v zásade obsahovo zhodné s námietkami uvedenými v ústavnej sťažnosti. Najvyšší súd po všeobecnej charakteristike prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP v podstatnom uviedol, že rozsudok krajského súdu uvádza skutkový stav, ktorý považoval krajský súd za rozhodujúci, stanoviská strán sporu k prerokovanej veci, výsledky vykonaného dokazovania, obsah odvolania i právne predpisy, z ktorých vyvodil svoje právne názory vysvetlené v odôvodnení. Aj keď krajský súd na rozdiel od okresného súdu dospel k záveru, že vo veci bol daný naliehavý právny záujem žalobkyne na určení, že bola vlastníčkou spornej nehnuteľnosti v čase vyvlastnenia, v konečnom dôsledku bolo podľa jeho názoru rozhodnutie súdu prvej inštancie v ostatných častiach vecne správne. Kúpna zmluva medzi žalobkyňou a žalovaným bola uzatvorená 18. júna 2015, teda v čase uzavretia predmetnej zmluvy nebola zmluvná voľnosť účastníkov zmluvného vzťahu obmedzená, tzn. neexistovala skutočnosť, ktorá by bránila realizácii predmetu zmluvy. Táto nastala dodatočne až po uzatvorení zmluvy, ale pred rozhodnutím správneho orgánu o vklade, správny orgán bol na ňu povinný prihliadnuť. Určeniu vlastníckeho práva tak, ako sa ho sťažovateľka po

zmene žaloby domáhala, bránila dodatočná nemožnosť plnenia. Najvyšší súd zároveň uviedol, že posúdenie otázky naliehavého právneho záujmu však netvorilo predmet dovolacieho prieskumu, keďže uvedenú okolnosť sťažovateľka nenamietala (bola v jej prospech, pozn.). Súdov rovnako akcentovali skutočnosť, že existujúci vlastnícky stav nebolo možné zvrátiť predmetným návrhom na určenie vlastníctva v čase vyvlastnenia bez toho, aby nebol účastník takéhoto konania subjekt, ktorý ako vlastník nehnuteľnosti je zapísaný v katastri nehnuteľností. Nadobudnutie vlastníctva vyvlastnením je osobitný druh nadobudnutia vlastníctva, ktoré nie je odvodené od práv právneho predchodcu. Aktuálny evidovaný vlastník nehnuteľnosti nie je právnym nástupcom žalovaného. Sťažovateľka preto nedôvodne argumentovala, že rozhodnutie krajského súdu je nepreskúmateľné, resp. nedostatočne odôvodnené, pričom za vadu konania v zmysle § 420 písm. f) CSP v žiadnom prípade nemožno považovať to, že krajský súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv sporovej strany, ale len to, že ho neodôvodnil objektívne uspokojivým spôsobom.

16. Ústavný súd po komplexnom posúdení napadnutého uznesenia najvyššieho súdu dospel k záveru o jeho ústavnej akceptovateľnosti vo vzťahu k odmietnutiu dovolania sťažovateľky vo vzťahu k dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP ako neprípustného, vychádzajúc zo skutočnosti, že najvyšší súd sa mimoriadnym opravným prostriedkom sťažovateľky a jemu predchádzajúcim postupom dostatočne zaoberal (body 15 a 16), čím poskytol jemu zverenú ochranu označeným právam, čo je pre ústavný súd pri posudzovaní napadnutého rozhodnutia podstatné.

17. V súvislosti s odmietnutím dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP najvyšší súd v podstatnom konštatoval, že sťažovateľka namietala nesprávne právne posúdenie vecnoprávných a záväzkovoprávných účinkov kúpnej zmluvy, kde sa podľa jej názoru odvolací súd odklonil od rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (2 Cdo 184/2005, 1 Sžr 15/2012) tým, „že *nedošlo k povoleniu vkladu, znamená, že nenastali vecnoprávne účinky (vlastnícke právo nebolo zapísané do katastra). Uvedené skutočnosti však nebránia súdu skúmať, či nastali záväzkovoprávne účinky zmluvy*“ a „*súd nesprávne posúdil následky spojené s prípadným porušením predkupného práva... porušenie (vecného) predkupného práva štátu podľa Zákona o niektorých opatreniach nespôsobuje dodatočnú nemožnosť plnenia vzhľadom na úpravu (vecného) predkupného práva v Občianskom zákonníku a vzhľadom na dočasnú trvanie tohto predkupného práva podľa ustanovenia § 3 ods. 7 Zákona o niektorých opatreniach. Následkom nesprávneho právneho posúdenia tejto otázky odvolacím súdom Žalobca nemal možnosť preukázať, že pozemok nadobudol na základe platnej kúpnej zmluvy. Právna otázka – dodatočná nemožnosť plnenia v dôsledku vzniku predkupného práva štátu nebola dosiaľ dovolacím súdom riešená*“. Nadväzujúc na uvedené, najvyšší súd definoval povahu relevantnej právnej otázky podľa § 421 ods. 1 CSP a význam právneho posúdenia veci (bod 18 odôvodnenia napadnutého uznesenia).

18. Nadväzujúc na uvedené, najvyšší súd konštatoval, že sťažovateľkou naformulované otázky nekorešponujú s právnou otázkou, od ktorej vyriešenia záviselo dovolaním napadnuté rozhodnutie krajského súdu. Krajský súd považoval rozsudok okresného súdu v zásade za vecne správny a z tohto dôvodu ho aj potvrdil. Nosné dôvody, na základe ktorých bola nižšími súdmi žaloba zamietnutá, resp. toto rozhodnutie bolo potvrdené, spočívali v právnom názore, že v dôsledku vyvlastnenia sporného pozemku v čase pred zavkladovaním vlastníckeho práva do katastra by predmetná kúpna zmluva nikdy nenadobudla svoje konštitutívne účinky, a preto by ani nikdy právne konformným spôsobom nedošlo k prevodu vlastníctva zo žalovaného na žalobkyňu. Sťažovateľka (žalobkyňa) by teda nemohla byť zapísaná ako vlastník predmetnej nehnuteľnosti,

a to ani k času vyvlastnenia, čoho sa petitom svojej žaloby domáhala. Je mimo akúkoľvek pochybnosť, že žalobkyňou namietané dôvody nesprávneho právneho posúdenia veci nemajú žiadnu súvislosť, napr. so zisteným nedostatkom vecnej legitímácie na žalovanej strane, (aj) na základe ktorého bola žaloba zamietnutá. Inak povedané, v dovolaní namietané právne posúdenie týkajúce sa vyriešenia ňou vymedzených právnych otázok by mohlo mať znaky relevantné v zmysle § 421 ods. 1 písm. a), resp. b) CSP iba vtedy, ak by výsledok riešenia týchto otázok (ich posúdenia a vyhodnotenia) predstavoval jediný a výlučný dôvod, pre ktorý bolo v spore rozhodnuté v jej neprospech.

19. Ústavný súd nemá výhrady k záverom a argumentácii najvyššieho súdu smerujúcim k odmietnutiu dovolania podaného podľa § 421 ods. 1 písm. a), resp. b) CSP. Sťažovateľkou formulované dovolacie otázky (citované v bode 16 tohto rozhodnutia) obsahovo nekorešpondovali s podstatou a so zmyslom dovolacieho dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci. Sťažovateľka pri dovolacej argumentácii nezohľadnila tú skutočnosť, že žaloba bola zamietnutá v dôsledku nedostatku vecnej legitímácie žalovaného. Z uvedeného dôvodu by prípadné posúdenie a zodpovedanie daných právnych otázok nemalo na výsledok sporu zásadný dopad.

20. V nadväznosti na uvedené ústavný súd uzatvára, že najvyšší súd rozhodol o dovolaní sťažovateľky zákonom predpokladaným spôsobom, rešpektujúc pritom citovanú relevantnú právnu úpravu vzhľadom na jej účel. Ústavný súd nezistil žiadnu skutočnosť, ktorá by signalizovala svojvoľný postup najvyššieho súdu (v medziach posudzovanej prípustnosti dovolania, pozn.), ktorý by nemal oporu v procesných kódexoch. Právny záver najvyššieho súdu nevykazuje znaky arbitrárnosti, zjavnej neodôvodnenosti či svojvôle, čo by bolo možné konštatovať len v prípade, ak by sa natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení zákona, že by tým poprel jeho účel a význam (m. m. III. ÚS 264/05, I. ÚS 23/2010).

21. Vzhľadom na uvedené ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. mája 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu